

درسنامه و نکات مهم درس ۲

تاریخ ۱

پایه : دهم علوم انسانی

تهیه کننده : احمد اسدی اقدم- مرند

درس دوم : زمان و مکان در تاریخ

• زمان – گاه شماری

دانش تاریخ بدون توجه به زمان معنایی ندارد و زمان یکی از مهمترین ارکان تاریخ میباشد

توجه انسان از گذشته های دور به زمان و سنجش آن وجود داشته است.

گاه شماری : نظامی که انسان برای محاسبه و اندازه گیری دقیق زمان اختراع کرده استاین دانش با ریاضیات و نجوم و فیزیک ارتباط دارد .

نتیجه این تلاش ها ابداع ساعت های آفتابی – آبی – شنی و ساخت اسطرلاب برای رصدخورشید و ستارگان و سیارات بود

www.my-dars.ir

• تاریخچه گاه شماری - بین النهرین

• گاه شماری - مصر

سال را ۳۶۵ شبانه روز و یک چهارم شبانه روز محاسبه می کردند. سال به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می شد. هر سال پنج روز باقی مانده به ماه آخر اضافه می شد. برای محاسبه یک چهارم شبانه اضافی هر چهار سال یک روز به سال اضافه می کردند و کبیسه می گرفتند.

• گاه شماری - روم

تقویم مورد استفاده روم میان دقیق نبود و دوبار در این رابطه اصلاحاتی صورت گرفت.

۱- در سال ۴۶ ق.م به دستور سزار بر اساس تقویم مصری اصلاحاتی صورت گرفت.

۲- دو قرن پس از به رسمیت شناختن دین مسیحیت در روم در سال ۵۲۵ م مبدا تقویم تولد حضرت مسیح اعلام شد.

۳- حدود هزار سال بعد اصلاحاتی توسط پاپ گرگوار سیزدهم انجام شد که به تقویم گریگوری یا تقویم میلادی مشهور شد.

• تقویم هجری قمری

بر پایه گردش ماه به دور زمین استوار شده است.

مبدا: اول محرم. سالی است که پیامبر از مکه به مدینه هجرت فرمود.

سال بر اساس این محاسبه ۳۵۴ شبانه روز می باشد و در سالهای کبیسه ۳۵۵ روز میباشد.

این نوع تقویم در بیشتر کشورهای اسلامی رواج دارد.

• گاه شماری در ایران باستان

دوره هخامنشیان: گاه شماری خورشیدی قمری بابلی رواج داشته است. اما اسامی ماه ها براساس فرهنگ و آیین ایرانی بوده است.

اشکانیان: گاه شماری بابلی - سلوکی - اوستایی رواج داشته است.

ساسانیان: تقویم اوستایی تقویم رایج بوده است.

در تقویم اوستایی سال به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می شد و ۵ روز اضافی به ماه آخر اضافه می شد که به اندرگاه مشهور بود.

ماه ها بر اساس نام ایزدان و فرشتگان بود.

مبدأ تقویم سال جلوس پادشاه بود .

اشکال این تقویم : کبیسه محاسبه نمی شد در هر ۱۲۰ سال ۳۰ شبانه روز از سال حقیقی عقب می افتاد برای حل این مشکل هر ۱۲۰

سال یک ماه به سال اضافه می شد .

• تقویم در دوره ایران بعد از اسلام

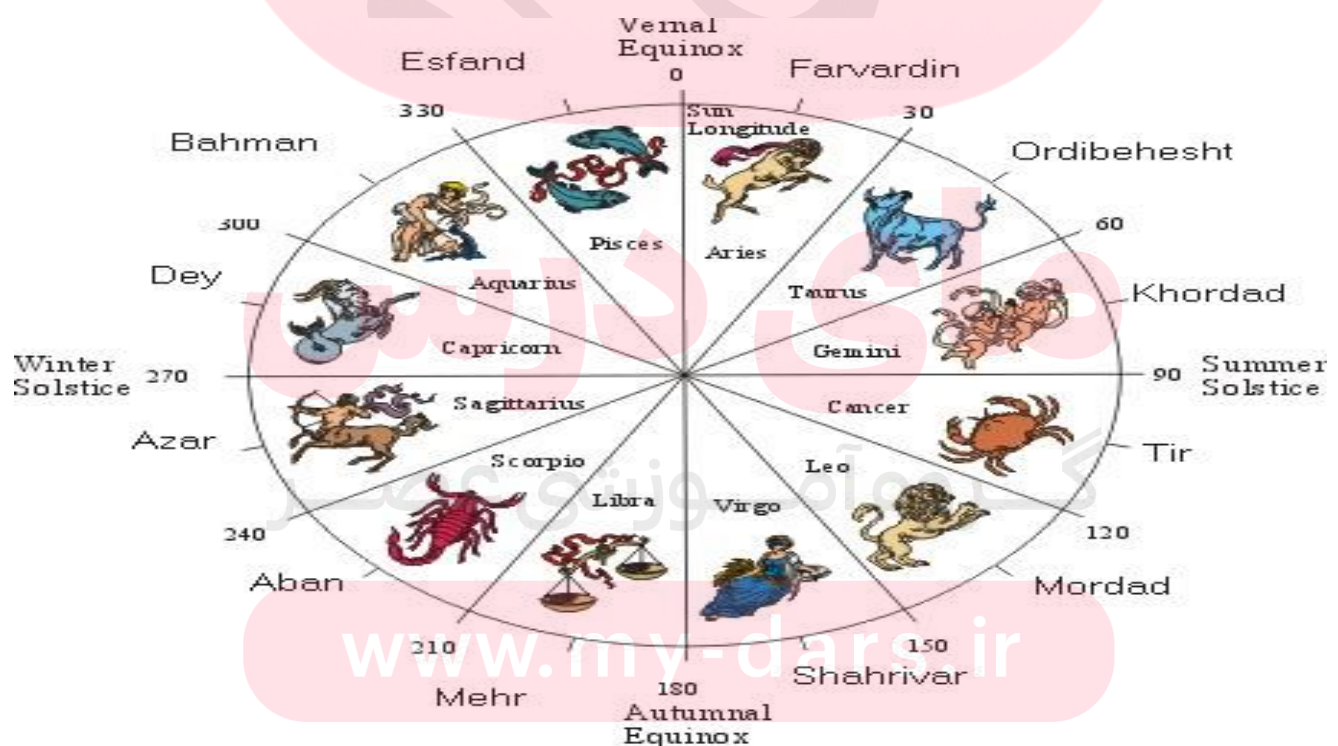
علاوه بر تقویم هجری قمری - گاه شماری یزدگردی - دوازده حیوانی - جلالی - و هجری شمسی رواج داشت .
تقویم جلالی از دقیق ترین تقویم های جهان است و تقویم فعلی بر اساس آن تنظیم شده است .
به دستور سلطان جلال الدین ملکشاه سلجوقی یک هیئت از منجمین به رهبری عمر خیام مامور تنظیم تقویم شدند.
در سال ۱۳۰۴ تقویم رسمی ایران بر اساس تقویم جلالی رسمیت یافت

مای درسیس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

ماههای میلادی	ماههای ایرانی	ماههای یونانی	ماههای یهودی	ماههای بابلی
I مارچ - آوریل	فروردین	Adukanaiša - آدوکانیث	Nisan	Nisannu
II آوریل - می	اردیبهشت	Thūravāhara - تورواهار	Iyyar	Ajaru
III می - جون	خرداد	Thāigaciš - تایگرچی	Sivan	Simanu
IV جون - جولای	تیر	Garmapada - گرماید	Tammuz	Du'ūzu
V جولای - آگوست	مرداد	Turnabaziš - ترن باچی	Ab	Ābu
VI آگوست - سپتامبر	شهریور	Karbašiyaš - کارباشیا	Elul	Ulūlu
VII سپتامبر - اکتبر	مهر	Bāgayādiš - باگیادی	Tishri	Tašrītu
VIII اکتبر - نوامبر	آبان	Markāsanaš - مرکزن	Marheshvan	Arahsamna
IX نوامبر - دسامبر	آذر	Āciyādiya - آثیاد	Kislev	Kislīmu
X دسامبر - ژانویه	دی	Anāmaka - آنامک	Tebeth	Tebētu
XI ژانویه - فوریه	بهمن	Samiyamaš - سامیا	Shebat	Šabatu
XII فوریه - مارچ	اسفند	Viyaxana - ویاخنا	Adar	Addaru

• خط زمان

- مرتب کردن رویدادها در یک ترتیب زمانی است .
- با استفاده از خط زمان می توان توالی رویدادها - رابطه علت و معلولی میان رویدادها را کشف کرد .
- بوسیله خط زمان می توان رویدادهای تاریخی را به ترتیب زمان وقوع بر روی نمودار مشخص کرد .
- نظم و ترتیب رویدادهای تاریخی را کرونولوژی می گویند .

• تبدیل سال میلادی - قمری - شمسی

تبدیل سال هجری قمری به میلادی :

سال هجری قمری ضربدر ۳۲ تقسیم بر ۳۳ به
اضافه ۶۲۲

تبدیل سال میلادی به هجری قمری :

سال میلادی منهای ۶۲۲ ضربدر ۳۳ تقسیم بر ۳۲ رقم اعشار بالاتر از ۵ / یک رقم اضافه می کنیم و اگر کمتر از ۵ بود اعشار را حذف می کنیم

تبدیل سال هجری شمسی به سال هجری قمری :

سال شمسی ضربدر ۱۱ تقسیم بر ۳۵۴ و بعد نتیجه را به سال شمسی اضافه می کنیم .

تبدیل سال هجری قمری به سال هجری شمسی :

سال هجری قمری ضربدر ۱۱ تقسیم بر ۳۶۵ و بعد نتیجه را از سال قمری کم می کنیم .

• تبدیل سال میلادی - شمسی

تبدیل سال شمسی به میلادی :

ماه تاریخ مورد نظر باید مشخص شود مربوط به قبل از ۱۱ دی ماه است یا بعد از ۱۱ دی ماه

در صورتی که بین ۱۱ دی تا ۲۹ یا ۳۰ اسفند بود تاریخ شمسی را به اضافه ۶۲۲ می کنیم. در صورتی که بین اول فروردین تا ۱۱ دی باشد با عدد ۶۲۱ جمع می کنیم.

www.my-dars.ir

تبدیل سال میلادی به شمسی :

اگر سال میلادی بین اول ژانویه تا ۲۰ مارس باشد سال میلادی را منهای ۶۲۲ می کنیم .

اگر سال میلادی بین ۲۱ مارس تا دسامبر باشد سال میلادی را منهای ۶۲۱ می کنیم .

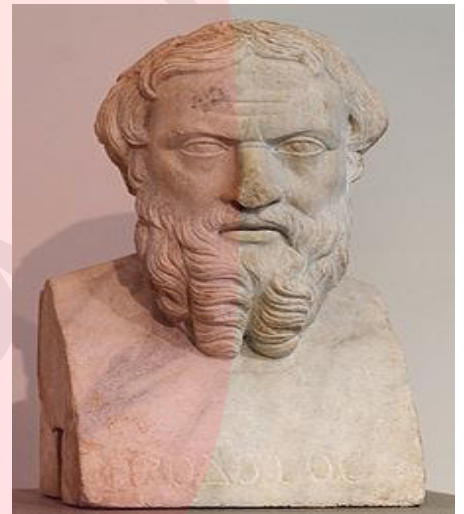
• مکان

همه وقایع و تحولات تاریخی در بستر مکان رخ داده است

عواملی که بر زندگی انسانها نقش دارد

عوامل جغرافیایی- منابع آب و خاک - پستی و بلندی ها - آب و هوا - ارتباط با سایر تمدن ها - موقعیت جغرافیایی- دسترسی به آب های آزاد و دریاها

این موارد باعث ارتباط تاریخ و جغرافیا و مطالعه تاثیر عوامل محیطی و جغرافیایی در شکل گیری تمدن ها و سکونتگاه ها گردیده است

• تاریخ و مکان

- مکان رکن مهم تاریخ است چرا که همه وقایع در بستر مکان رخ داده است .
- عوامل جغرافیایی : آب و هوا - موقعیت ارتباطی - دسترسی به دریاها - پستی و بلندی ها بر زندگی انسانها نقش مهمی داشته است .
- مورخان قدیم مانند هرودت به مصر - فنیقیه و.. مسافرت کرد و شرایط اقلیمی را مورد مطالعه قرار داد و ابن خلدون در کتاب العبر به تاثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ و رفتار ادیان معتقد است
- مورخان معاصر نیز به تاثیر رودها و جلگه های حاصلخیز در ایجاد تمدن ها ی باستانی معتقدند مثل تمدن مصر و بین النهرین

• ارتباط تاریخ و جغرافیا

- باعث گسترش دانش مستقلی به نام جغرافیای تاریخی شده است
- جغرافیای تاریخی به مطالعه مناطق در گذشته می پردازد و تاثیر عوامل محیطی و جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی - تمدن ها - گسترش شهرها و راهها را مورد تحقیق قرار می دهد

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

• نقشه های تاریخی

پیامد و نتیجه پیوند تاریخ و جغرافیا اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ می باشد .
در نقشه های تاریخی اطلاعات مهمی بر گستره جغرافیا شامل محل جنگ - مسیر مهاجرت - تقسیمات اداری و... را نشان می دهند .
از نقشه های تاریخی برای ارائه اطلاعات اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی - جمعیتی استفاده می شود .

- توجه مورخان به نقش جغرافیا در ایجاد تمدن ها
- هرودوت مورخ یونانی برای درک و تحلیل بهتر تاریخ به مصر - فنیقیه و... مسافرت کرد
- ابن خلدون در کتاب العبر بر تاثیر اقلیم جغرافیا بر تاریخ و رفتار انسانها تاکید می کند
- مورخان معاصر بر نقش رودها و جلگه های حاصلخیز در ایجاد تمدن ها تاکید می کنند

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir